

**Patrimoine
littéraire**



**Literair
erfgoed**

De Boerezoon van Toerkonje

J. PETILION

Cercle Andries Steven Kring

Jacobus Petilion* est né à Petite-Synthe le 22 décembre 1775 et y est mort le 10 octobre 1843. Il fut l'un des derniers poètes-rhétoriciens et fut à la tête d'un groupe d'acteurs.

* Il existe plusieurs orthographes de son nom. Il se faisait appeler Jacobus Petilion. Le registre des baptêmes mentionne Jacques Cornil Pitillon et son acte de décès Jacques Cornil Pitilion.

Jacobus Petilion* werd in Klein-Sinten geboren op 22 december 1775 en stierf er op 10 oktober 1843. Hij was een van de laatste dichters-rede-rijkers en stond aan het hoofd van een groep toneelspelers.

* Er zijn verscheidene schrijfwijzen van zijn naam. Hij noemde zichzelf Jacobus Petilion. Volgens het doopregister heette hij Jacques Cornil Pitillon en volgens de overlijdensakte heette hij Jacques Cornil Pitilion.

Manuscrit de J. Petilion : mai 1836
Transcription et adaptation du manuscrit par
Adrien Ryckelynck : 1923 à 1932
Première édition : Dans *Le Lion de Flandre* 1932
Réédition numérique: 2024
Numérisation : Gilbert Allemeesch
Numéro 16 de la série "Patrimoine littéraire"

Manuscript van J. Petilion: Mei 1836
Transcriptie en bewerking van het manuscript
door Adrien Ryckelynck: 1923 à 1932
Eerste druk: In *Le Lion de Flandre* 1932
Digitale heruitgave: 2024
Digitalisering: Gilbert Allemeesch
Nummer 16 in de reeks 'Literair erfgoed'

Cercle Andries Steven Kring

De Boerezoon van Toerkonje

Blijspel

in

twee

bedrijven

J. PETILION
Klein-Sinte

Spelers:

Mijnheer Haring.

Jan Baptiste van de Nederdeule.

Pieter Jozef, zijn zoon.

Pieter Jakob Bustelman, Jan's Knecht.

Een soldaat.

Een Mevrouw van rang.

De Portier.

Een uitklinker.

Haring's Knecht.

Een werkman.

Visscherinnen.

Jongens.

Twee werklieden (stom)

Het TONEEL SPEELT TE TOERKONJE, OP STRAAT en in de stad RIJSEL.

Het begint den eenen voormiddag en eindigt op den anderen.

EERSTE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

JAN *alleen zit bij de tafel met geld; ziet er mistroostig uit. Hij is juist opgestaan, met zijn kousen die neerhangen, zijn slaapmuts op het hoofd en den hemdhals open.*

- 't Is een arm leven, als je geen wijf en hebt in jen ouden dag! Mijn schamel Griete is dood over zes maanden en 'k heb ze wel twaalf te kort! 't Is waar, ze keef wat, maar 'k mocht ik ook een woordje zeggen. Al deurde 't altemets heele dagen, we verstoegen daarom niet te min malkanders wel... op de twisten na, tiste zeggen. Ach, 'k ben wel gewaar, wat ik verloren heb, en... dat was een boerinne! Koen, kalvers, zwijns, 't kwam al om der best; de hennetjes leien wel eieren. Maar nu 't gaat al 'k weet niet hoe! och konst ik ze wederhalen, 'k zou een keisje doen branden voor Sint Antonius! 'k weet wel dat we nog een keer zoûn kijven. Zij, 't was heur zin, en ik, 'k kon niet zwijgen! Maar 'k vergaârde toen francs en nu schaars centimen!... Van al onze jongens, heb ik maar onzen Djoos, die nu 25 jaar is. 't verstand, och Heere, en is er nog nie! Dat en heeft nog geen hoofd. Nochtans, lijk of ik nu maar assan krassel, zal hij moeten beginnen affairen doen. 'k Heb hier 't geld gereed van mijn pacht, die te Sinte Maarten gevallen is, 'k zal hem dermee te Rijsel zenden naar mijnheer Haring's mijn eigenaar. Met dat geld en dit prézentje zal hij wel gekomen zijn. Hij zal meneere ook noden naar Sinte Kristoffel's kermisse, lijk alle jare. 'k Zal hem roepen, Djoos, Djoos, waar zij je tè ?

DJOOS *achter 't toneel.*

- Wiene, vader?

JAN

- Kom hier, ik moet je spreken.

TWEEDE TOONEEL.

Jan en Djoos.

- DJOOS - Wiene hapert er?
- JAN - Zou je wel kunnen naar Rijsel gaan?
- DJOOS - Daar nu! dat en is geen kunste! 'k ben wel heele dagen te beene om de koeien te bestellen, om d'eiers uit te halen; maar je moet me zeggen alwaar de weg is.
- JAN - Lijk of j'er nooit geweest en zijt, je zou nog wel kunnen verloren lopen.
- DJOOS - Wat, verloren lopen! 'k zou mijn hand op mijn hoofd leggen, en ik zou daar wel onder staan, zeker! Toog me maar den weg!
- JAN - Je weet waar dat Mouveaux ligt?
- DJOOS - Of ik dat weet! 'k heb me daar haast te bersten eten in de taarten op de leste kermesse.
- JAN - Wel, als je, te Mouveaux komt, ga je dan rechte op Marck.
- DJOOS - 'k Zal me daarvan wachten op Marcq te gaan! Hij ligt juiste dronke van dage.
- JAN - Daaskop! 't En is onze gebeur niet! 't Is Marck de prochie!
- DJOOS - Ha, ha, 'k vat het, 'k vat het !
- JAN - En je gaat toen van Marck naar Rijsel. Je zal wel 'n commissie kunnen doen voor me?
- DJOOS - Tien als je wil! Laat maar horen!
- JAN - Gaat het nie te zwaar zijn voor je? Ga j'het begrijpen?
- DJOOS - Hoevele weegt die commissie?
- JAN - Tut, tut, tut, wat voor reden zijn dat nu? Daar is kwestie van 1200 francs te dragen naar meneere Haring's mijn eigenaar. Kijk! Daar zijn ze! Grijp die beurze. Daar zijn nog twee vette kiekens met een dozijn kreeften: geef hem dat ook.
(Djoos steekt het geld in zijn vestebeurze, de kreeften in zijn kazakkebeurze; hij draagt de kiekens in een handoek). Hier is nog een brief voor Meneere en nood hem om te kommen op Sinte Kristoffel's kermisse hoor j'het?
- DJOOS - En je zegt dat hij heet?

JAN - Zie j'het! Wel! meneere Haring, ezel! (*ter zijde* ja, hij was al om zeepe! 't en zal niet gaan, ik vreeze!).

DJOOS *in den handdoek ziende,*
- Meneere Haring, ja! 't is, naar deze vette kapoentjes, meneer Jaarling, geloof ik! Ja 't, juiste, 'k heb het vast! 't is ook een duivel van 'n name, datte!

JAN - Wat? Jaarling nu! je zijt eerder zelve het jaarling, gij! 't Is meneere Haring, uilekop! Je hebt maar te denken op de name van 'n visch.

DJOOS - Goed, goed! laat me maar doen! 'k zal het wel afvinden!

JAN - Nu gaat er naartoe tè! Daar zijn twee francs over in de beurze. Dat is voor je, om te verteren; maar doe je commissie wel, en zij t'avond thuis, zie je!

DJOOS - Ja, 'k, vader.

JAN - Nu, vaarwel! (*binnen*).

DERDE TOONEEL.

DJOOS

alleen

Mijnheere Haring, Haring, Haring!... Wel, 'k zou 't duist keers namen voor 'n centiem! O, wat een gelukkigen dag voor me! Twee francs en fraai wandelen! 't is een heereleven, datte! 'k ga Rijsel zien den eersten keer van mijn leven! Dat is 'n grote stee, zeggen ze. Kwestie en is niet haast zo groot of heel de wereld? Ha, zo gaat het: als men nooit nouwers en gaat, men weet dat al niet, 't gaat nogal wel: zou 'k zien, de weg is rechte: maar hoe lang zou hij wel zijn? Als ik maar niet entwaar en komme, waar de wegen al t'ende zijn! alwaar zou 'k toen gaan? 'k ware vast, och Heere! Maar ik ga me wat moeten weren: 't is al verre dat, Rijsel van Toerkonje. Vader zei wel, 't is... drie, vier weken, geloof ik... neen, neen, drie, vier euren. 't Is zeker assan vorwaarts, peis ik... 'k ga wat lopen, om er t'eerder te zijn. (*Hij loopt binnen*).

VIERDE TOONEEL.

EEN SOLDAAT (*staat op wacht en kijkt op zijn monter.*)

Negen uren en half, de tijd van mijn aflossing nadert; dan zal ik wat rusten in 't wachthuis tot op 't einde van den dag. Hoe lastig valt het leven van een soldaat. 't is altijd exercitie, parade of grote manoeuvres. Je zijt blijde, als j'een dag op kwartier mag blijven en kok zijn. Veel liever ware 'k in 't vier en de kogels, in den middel van 't oorlogsgeweld, als hier in deze stad opgesloten te zijn: want als je wat tusschen de braânappels kan lopen, zo heb je den toom los, en onze vijanden moeten de friko betalen. Een dag vermaak doet er vijf en twintig van verdriet vergeten... Maar wien zie 'k daar zo haastig opkomen? Ware 't geen boer, 'k zou denken dat het een postloper is, die de brieven van de staat naar de stad bringt. Wat mag er met hem haperen?

VIJFDE TOONEEL.

Soldaat en Djoos half ademloos.

DJOOS - 'k heb 'n goê drafje gedaan! 'k ben bij de stad volgens 't zeggen van dienman te peerde daar, die den weg kruiste. Wel, goeden hemel toch!
Wat een huizen! Wat 'n torens! Kijk, kijk, kijk! Ah, daar zijn der! 't is lijk 'n mie-
renest! 'k peis dat heel Vlaanderen in die stee ligt. Kom, nu nog 'n loopje en 'k
zijn der. Maar laat me wat 'n keer peizen tè! Hoe is de name van den eige-
naar? Meneere... Meneere Dingen... 'k heb het meziele vergeten! 't is deur al
mijn verwonderingen over die grote stee! Wiene nu doen? Zou 'k weer
keeren, om het vader te vragen. 'k ben zo duivels moe van lopen! Wacht! ik
zie daar entwien! 't is een schaper, peis ik: hij draagt zijn makje op de schoere:
'k zal hem spreken.
Hei! hoor tè, schaper! Zou je gij me niet kunnen wijzen te Rijsel 't huis van een
heere die heet... 't is uit mijn memorie gevlogen, maar dat en maakt niet,
datte, 't is een die heet... lijk 'n visch. Zeg me gij wat zijn name tè!

SCHILDWACHT (*ter zijde*).

- Wat een boerekalf is dat! Visch, visch! 't is de visschemart dat hij wil zeggen,
peis ik... 't is zeker een zot...

Hoor, kapitein! ga de stad in: men zal u naar de visschemart wijzen.

DJOOS - Hoe? Houden ze mart van eigenaars hier?

SCHILDWACHT (*al voort gaan.*) – Loop naar de duivels, gij! (*Hij gaat al wandelend binnen*).

DJOOS (*zijn hoed afdoende*). 'k bedank je schaper: 'k ga je een kanne betalen, al
weerkeeren, zeg je. 'k zal 't wel vinden nu! 't is meneerde visschemart, zou 'k
horen! Wat een oevers en pitten! Dat moet hier leég volk zijn, dat ze die holen
niet en vullen. Me vader en laat geen molhoop zonder slechten... Ah, 'k ben in
de stee. (*'n dame komt hem te gemoet*) kijk! de die is wel stief pruttig: ze gaat
huwen zeker of naar de kermisse? Hoor 'n betje tè Madame: zeg me wat 'n
keer waar dat meneere Visschemart woont tè gij!

MEVROUW (*ter zijde*). – Wat een eenvoudigen landsman!

(*luide*) Vriend, ga deze strate altijd voorts en je komt op de visschemart.

DJOOS - Dank je! wacht 'n betje! 'k heb nog 'n kleine kluite in me beurze: neem ze: 't
is voor je moeite.

MEVROUW - Dank je, jongman: houd maar je kluite; je zal ze hier in 't kort gewisseld zijn!
(*binnen*).

DJOOS - Me kluite gewisseld! zoûn d'enkele kluiten hier raar zijn tè? 't is wel dat ik
het weet: ik geef ze maar voor zes centimen.

ZESDE TOONEEL.

Djoos en twee visscherinnen die hun kramen opschikken.

DJOOS - Ah, daar is de visschemart; 'k ga kijken of ik zulk visch kan vinden als den eigenaar heet. *(Hij gaat van d'eene visscherin naar d'andere)*. 't en is geen zulk assan; dat ook niet; het stinkt te stief.

EERSTE VISSCHERIN – Stinken! Wel gij 'n hondeboer! 't en stinkt zeker zo stief niet als gij!

TWEEDE VISSCHERIN – Hier baasje! baasje, kom, koop me daar 'n schoon stuk kabeljauw! Waarachter kijk je? Hoor hier! Is 't naar 'n schone roche? Neem ze! ze zijn watterversch. Kom hier, zeg baasje!

DJOOS *(ter zijde)*. – Dat en is de name van den eigenaar niet.
- Ik kijk naar 'n visch die de name draagt van 'n meneere te Rijsel.

EERSTE VISSCHERIN – Hoor, daar zijn der al vele: je hebt meneere Kabeljauw.

DJOOS *(invallend)*. – Neen, neen: 't en is de name niet: je hebt dat al genaamd.

TWEEDE VISSCHERIN – Je hebt ook meneere Snoek, Paling of Bokking.

DJOOS - Tut, tut, tut: 't en is al dat niet! Vader en zei niet dat het een bokker was.

EERSTE VISSCHERIN – Daar is nog meneere Spiering, Witting, Haring.

DJOOS *(toeschietend)*. – Sta beget! je hebt 'et geraden! 't is meneere Haring. 'k bedank je, visch (zoetjes) vischkraaie *(Luid)*. Maar waar woont dien heere?

TWEEDE VISSCHERIN – In de royale strate. Passeert al de hallen, de kleene mart, de grote mart, en dan zal men het u wijzen.

DJOOS - Merci, Vischkraaitje!

EERSTE VISSCHERIN – Wel, gij een dommen hond, een vischkraaie en is zo beeste niet als gij zeker. Hé, hé! kijkt dien boerekul.

(Andere visscherinnen kommen derbij; ze slaan op haar handen, en doen dan de tafels binnen).

ZEVENDE TOONEEL.

Djoos alleen, op den voorgrond gaande.

- DJOOS - Ik ben stief blijde, dat ik weg ben van die serpente! z'en togen niet vriendelijk te zijn....
Wel, dat is een lange strate! 't zijn haast al gesloten poorten: dat zijn al kerken, peis ik: de menschen moeten hier stief devotig zijn! hoorde ik den paster zingen, ik zou peizen dat het zondag is, omdat ik zoveel mooie menschen op strate zie. 't Was partan vrijdag, als ik voortkwam van Toerkonje... Maar 'k ben haast bij zijn huis zeker? Hoe zal 'k dat weten?
(een werkman gaat voorbij).

ACHTSTE TOONEEL.

Een werkman en Djoos.

- DJOOS - Hei, hork 'n lietje! Waar woont meneere Haring hier?
- WERMAN - Daar die poorte: luid maar de belle: ze zullen open doen. *(werkman binnen).*
- DJOOS - Nu nu, je moet hier luiden om binnen gelaten te zijn! Wel, 'k ga d'raan tèn!
(Hij trekt zijn kazakke af). Ah, ik kan dat: 'k heb dikkers genoeg geloôn te Toerkonje om d'hogemisse. *(Hij begint met geweld de belle te luiden).* Gouw! de klokke moet bersten, doen ze niet haast open. 'k ga ze galop doen lopen!

NEGENDE TOONEEL.

Djoos en een dienaar.

- DIENAAR - Wel, wel, wat hapert er? 't is d'alarmeklok! is 't vier in 't huis tè ?
- DJOOS - Neen 't: 't is om meneere Haring te spreken, dat ik 'n pooizetje lood.
- DIENAAR - Wat wil je van meneer Haring?
- DJOOS - Ik moet hem spreken en een presentje doen. Maar je hebt gij daarmee geen affairen! Zeg maar of hij thuis is.
- DIENAAR - Ja hij: kom binnen.
- DJOOS - Wacht! ik moet eerst mijn kazakke insteken.
- DIENAAR - Doe mà; beid hier wat en zit: ik roep meneere.
- DJOOS - Ja, en een betje zeer. Vader heeft gezeid dat ik vroeg thuis moet.

TIENDE TOONEEL.

Djoos alleen bekijkt het huisraad.

- DJOOS - 'n Schoon huis datte! Spiegels, kassen, buffets, kaders, stoels, 't glimpt al om der meest; en 'n vloer zo effen als ijs; maar donders! 't is ijs, geloof ik. Ja, waarachtig, 't is ijs. (*Hij bezieet of het gletsch is*). Wel, ik tracht 'n baantje te trekken, voor dat hij komt. Laat wat zien! (*Hij sliert op den vloer*). 't zomerijis en is zo gletsch niet als het winterijis. Kom, ik geef 'n keer 'n goê jachte. (*Hij steekt zijn hoed op, spuigt in zijn handen, haalt zijn loop, en sliert met zulk 'n geweld dat hij hard butst tegen meneere Haring die juiste binnen komt*). Oeie! 'k was er haast.

ELFDE TOONEEL.

Djoos en Haring

- HARING - Zoetjes, zoetjes, wat doe je tè?
- DJOOS - Je ziet het wel zeker! Al 'n baantje trekken, heb ik m'n braven duw gegeven en met mijn kop tegen de jeunen gevlogen! Ware je nog uit den weg gegaan, gij?
- HARING - Maar weet je wel dat je mijn plankit destruweert, kijk wat eens die schreven!
- DJOOS - Sakerdistelingen, zijn dat planken? 'k Nam dat voor ijs. Welnu, gedaan is onbelettelik. Zal meneere Haring niet kijven? Wat peisje? Gaat hij haast komen?
- HARING - Spreek maar: 't is ik.
- DJOOS - Excusie, meneere! ik kende de fiezeljonnemie niet van jen aanzichte. Ken je gij Jan Baptiste van de Nederdeule wel?
- HARING - Ja 'k, vriend, waarom?
- DJOOS - Ik wiste niet dat me vrienden waren met d'Haringen. 'k Ben ik Jozef van de Nederdeule, d'eigen zeune van me vader Tisje, die je pachter is. Tot preuve daarvan, daar is 'n brief dien hij me gegeven heeft; hier zijn 1200 francs voor den pacht van verleden jaar; maar wacht, ik neem eerst mijn twee francs uit; want wij zeggen te lande: "als d'Heeren entwat in hun klauwen hebben, is 't moeilijk om 't uit te krijgen." Ja, ja, 'k heb dat voor mijn reisgeld gehad; ik leg het in mijn spaarpot, waar het in zekerheid rust. Wacht, ik heb nog entwat voor je kijk! (*Hij geeft de kiekens*). Maar, wat donders! is 't haver tè? (*Hij zoekt met ongeduld in zijn beurzen, terwijl Haring den brief leest*).

Toerkonje, den 11 November 1700

Mijnheere,

Je gaat het misschien voor aardig vinden, dat ik niet zelve kom, om mijn pacht te betalen: mijn ziekte is dervan schuld. 't Is daarom dat ik mijn zeune Djoos zende, die je 1200 francs zal behandigen met twee vette kiekens en een dozijne kreeften, waarmee dat ik je present doe. Ik hoop nog's jaren zelve te kommen, indien mijn beens ontzwoollen zijn.

Uw onderdanigsten dienaar,

J.-B. Van de Nederdeule.

- DJOOS *(ter zijde, nog in zijn beurzen zoekend).*
- Sakerdistelingen, dat is 'n toer, datte! 'k had ze partan in die kazakkebeurs gesteken, als ik voort kwam; maar ik zeg er niemendalle van, en hij zal 't niet weten.
- HARING - Dat is al voor mij, ènè jongman?
- DJOOS - Ja't: 't is al wat ik hadde!
- HARING - Maar ik zie dat je vader 'n dozijne kreeften zendt!
- DJOOS - Hoe, meneere, hoe zie je gij dat?
- HARING - In den brief is er 'n dozijne kreeften.
- DJOOS - Maar Meneere, dat is onmogelik! of 't is 'n mirakel! Als je 't nu weet, zal ik het al zeggen. 'k Had de kreeften in mijn kazakkebeurs gesteken en je brief was in mijn broekebeurs. Hoe kunnen die beesten van mijn kazakke in mijn broek kruipen! *(ter zijde)*. Zou dat altemets niet 'n toverare zijn? *(luide)*. Nu, meneere, ik ben assan blijde, dat je die gevonden hebt: eet ze met goên appetit en wel mogen ze je bekommen!
- HARING - Maar je verstaat me niet: je vader schrift...
- DJOOS *(invallend)*. – Dat ik z'opeten heb misschien? Ha, 't is 'n leugen dat! 'k Was vies van die vuile beesten; dat en is maar goed voor heeren lijk gij! Zulder en eten maar wat er niet en deugt.
- HARING *(ter zijde)*. – Wat 'n botterik! Jozef, om u t'overtuigen dat het valsch is, zult gij blijven om met mij te noenmalen. Ik verwachte wel dat gij eenige spijzen naar uw smaak zult vinden.
- DJOOS - Ah, voor dat, ik ben niet lekker. 'k Eet dikkers aardappels à la croque, au sel, of 'n schuttel pap met stuiten, met pruimmoes gebutterd zelfs.
- HARING - Nu de tafel staat gereed, gaat in de kamer.
(De grond van 't theater gaat open; ze zien een gedekte tafel met gerechten voor twee menschen. Haring zet de stoels). Jozef zit daar.
(Hij roept). Bringt het noenmaal. *('n dienaar bringt de soupe)*.
- DJOOS *(ter zijde)*. – Dit maaltijdje en zal me geen kwaad doen! 'k ben moe gelopen; ik heb wat vroeg ontнуchterd en heb honger lijk een wolf. 'k Zet me nu wat op mijn gemak. *(Hij trekt zijn kazakke af en smijt z'op den vloer; hij doet zijn veste open, zijn halsdoek los, wrijft zijn handen)*. – 't Gaat nu wel gaan. *(Hij zit terwijl Haring soupe scheidt)*.
- HARING - Wel gekomen, Jozef!
- DJOOS *(ter zijde een lepel nemend)*.
Die soupe, met zulke lepeltjes, zal zo lange deuren als 'n leëren broek. Mijn houten is wel vier keers zoo groot. *(Hij eet al slokken)*.

- HARING *(ter zijde, gremeelend)*. Hij gaat eere aan de tafel doen *(luide)*. Jozef, hoe staat de boerderij? Leg dat 'n betje uit.
- DJOOS *(spijtig, al slokken, ter zijde)*. – Ja, ja, 'k ben nu bezig met in te leggen. *(Tegen Haring)*. Weet je niet dat een schaap dat bleet zijn bete verliest. Maar 'k zal je wat in 't korte en in 't groeve zeggen... Hoor... *(Hij eet lange zonder spreken en zegt dan bij pooizen)*. 't Graan is nog al eerbaar; ja maar 't en is geen kunste dat! Vader mescht genoeg en 't bout... het frijt nog deur de vingers, dat mijn handen ervan stinken. *(Hij steekt zijn taljaar uit)*. Nog soepe, me-neere, doet het maar vull!... Maar de mareuille zit in de kalvers, die rieken lijk de peiste. De koen gaan wel, buiten Blare die den dinnen gekregen heeft. De zwijns zijn lijk ik en gij: z'hebben goen appetit en ze kommen wel. Schapen en peerden ook. 't Grootste ongeluk gebeurde met onze katrol. Hij kreeg een schote, dat zijn dermen uithangen.
- HARING *(ter zijde)*. Wat een beeste! Wat een kalfshoofd! *(luide)*. Nog wat soepe, Jozef?
- DJOOS - Neen'k, 'k en wil geen meer.
- HARING - Je moet me verexcuzeeren. Lijk of het vrijdag is en dat ik niemand verwachtte, heb ik waarlijk weinig ten besten; maar à la fortune du pot; we zullen eten wat er is.
(Dienaar draagt de soupe weg, brengt asperges, 'n flessche roden wijn en glazen).
- DJOOS - 'k Heb nooit geen à la fortune du pot eten, ikke.
(Ter zijde). Wiene duivel mag dat wel zijn? Nu, als 't goed is, tracht ik assan mijn partie te krijgen.
- HARING *(begint aspergen t'eten al 't hard ende. Djoos let wel hoe hij dat doet)*
- Trek maar toe, vriend; zij niet beschaamd.
- DJOOS - Ja maar, ik kijk hoe je dat eten moet. *(Hij bijt in het hard ende)*.
- HARING *(lachend)*. - Smaakt het kameraad!
- DJOOS *(kauwend)*. – Wel... de sause is goed, maar dat à la fortune du pot is hard lijk een duivel.
- HARING *(neemt de wijn flessche)*. – Drink eens 'n glaasje wijn.
- DJOOS *(zijn hand tegenhoudend)*. – Wijn! 'k wil er geen. Vader zei me dat ik er geen mochte drinken, dat men daarvan het verstand verliest. Geef me water; ik heb het liever!
- HARING *(gremeelend)*. *(Zegt den dienaar entwat in d'ore en dan luide)*. – Wat zullen we nu krijgen? *(De knecht neemt aspergen en roden wijn af en haalt garnaarts en witten wijn)*.

DJOOS *(neemt de flessche)*. Ah, dat water is klaar als zilver! Maar waarom doe je dat in boeteillen? Waarom niet in een kruike?

HARING - 't Schikt beter! 't is zuiver citernewater; *(Hij schinkt)*. Proef, Jozef, 't is lekme-
lipje! God zegen je!

DJOOS - Oh, dat water smaakt allerbest, veel beter als dat van onze beke, die partan
vernaamd is.

HARING - Dan sparen wij dat niet!

DJOOS *(wrijft zijn handen)*. – Dat is goed! maar zeg, drinkj' ook geren water tè?

HARING - Stief geren! Nog een glaasje?

DJOOS - Ja zeker; mijn keel is droog lijk kork. *(Ze drinken)*.

HARING *(neemt garnaarts)*. – Laat ons nu de garnaarts proeven! *(Hij steekt ze heel in
zijn mond, gebaart zijn neus te snuiten en laat z'in den neusdoek vallen.)*

DJOOS - Dat moet goed zijn! *(Hij neemt een handvol en bijt dooral.)*

HARING - Heb je geen honger tè, Jozef? trek toe! *(ter zijde)* Wat 'n kachtel!

DJOOS *(al mommelen)* – 'k Doe, 'k doe, maar ik kan ze niet inkrijgen. Dat en gletscht
niet! ' Zijn al poten en oren. *(Hij spuigt het in de vloer)*.

HARING - Smaakt het niet tè?

DJOOS - Nie stief! 't is lijk draf knabbelen.

HARING - Jan, bringt eiers en kaas. *(Hij schinkt)*. Drink 'n glas Jozef, 't zal de garnaarts
inspolen.

DJOOS - Die garnaarts, 't is niet veel raars!
(Jan zet eiers en kaas op tafel).

HARING - Ziet, Jongman, 't is al wat ik ten besten kan geven.

DJOOS - 't Is genoeg zeker! Wat! 'n pond kaas! 'n dozijn eiers!

HARING *(biedt aan)*. – Neem je lust dan!

DJOOS - Zijt maar gerust! *(Hij neemt al d'eiers en schier al 't kaas)*. 'k weet ten minste
wiene dat het is, ditte ik zorg om mijn buikje te vullen.

HARING - Maar je drinkt niet!

DJOOS - Maar je schinkt niet!

HARING - 'k Zal verdapperen tè.

DJOOS - Sakermenten! dat is krachtig, dat watertje! Het doet me puffen... Viva 't zui-
ver water! Je kan dermee niet dronke lopen! en nog een eitje gepeeld. *(Hij*

peelt er drie of vier en steekt ze heel in zijn mond). Dat vult een buikje. (Hij snijdt ook een braaf stik kaas.)

HARING - Je moet toetrekken: je zijt beschaamd, meen ik.

DJOOS - Ja maar, dat kropt een betje. *(Hij neemt de flessche en schinkt voor hem alleen).* Avoes, meneere! kijk... 'k heb voor u niet geschonken: 't water zou je kunnen ongemak doen: ik zal dat uitzuiveren!

HARING - Doe maar lijk of je thuis ware!

DJOOS - Je zijt 'n goê vent, gij juist lijk vader.... maar 'k weet niet wat er hapert; me buik is heel overende en mijn hoofd draait. 'k voel me leutig: ik zal 'n liedje zingen, en 'n vrij, hoor maar, Meneere!

(Stem van Maalbroek.)

1. Lestmaal kwam Pier Barlaine
Mironton, tonton, mirontaine,
Lestmaal kwam Pier Barlaine
naar 't bosch ter jachte gaan
naar 't bosch ter jachte gaan
Zijn snaphaan wel gelaan.
2. Passeerde door de plaine
Mironton ...
Passeerde door de plaine
Hij vond een meisje staan
Hij vond een meisje staan
frisch en wel opgedaan.
3. Die Fransche Madelaine
Mironton ...
Die Fransche Madelaine
stond Piertje Donders aan
stond Piertje Donders aan;
Hoor wat hij haar kwam raan.
4. Hij zeide: petite reine
Mironton ...
Hij zeide: petite reine
volgt me langs deze baan
volgt me langs deze baan
'En zal u niet verraan.

5. Men kwam bij een fontaine
Mironton ...
Men kwam bij een fontaine
de meid met dorst belaan,
de meid met dorst belaan,
stond schier om te vergaan.

..... 't Was juist lijk ik nu! Mijn keel is droge lijk baanst. Schink een glas, me-
neere! (*Hij wemelt, valt op zijn stoel en rolt dan op den grond*). Oh, dat water-
tje! nog 'n glas van dat watertje! (*Hij begint te ronken en te slapen*).

HARING - Haalt twee knechten en draagt hem op 'n bedde.
(*gordijn valt*).

TWEEDE BEDRIJF

EERSTE TOONEEL.

Jan alleen

JAN - 'k Weet niet wiene peizen dat Djoos nog niet thuis en komt. Wat mag er haperen? Hij ging van den nuchten weg: 't is nacht en hij keert nog niet weer. Zoude hij misschien binnen geklapt zijn van die schone Juffrouwen bij de poorte van Sinte Madeleine? Hun netjes liggen altijd open om zulke veugels te vangen. Maar Djoos is daarom te wel opgebracht! Och God! Hij kan entwaar vermoord zijn om ze geld! Ik zal drachter zoeken. (*Hij roept*). Pietje Kouw!

TWEEDE TOONEEL.

Jan en Pietje, zijn knecht

PIETJE KOUW (*achter 't toneel*). – Wat belieft er, meester?
(*komt op*).

JAN - Pietje, je gaat moet naar Rijsel lopen, om te zien waar dat onze Djoos is.

PIETJE - Wel, meester, de poorten zijn nu toe: 'k zal morgen nuchten gaan.

JAN - 't Ware te laten. Me zeune is misschien entwaar gerampeneerd. Die duivelsche soldaten hebben hem misschien verengagierd!

PIETJE - Je neemt het al ten ergsten. Djoos doet een teuge met den eigenare, peis ik.

JAN - 'k Ben algelijk niet gerust.

PIETJE - Gij meester, ga maar slapen. 'k bijf alleen op en vertrek om met het poortopengaan daar te zijn. Ik keer niet weer voor ik hem ontnesteld heb.

JAN - 't Is haast middernacht en de poorten gaan ten vieren open. 't Is tijd dat je voortstapt.
Kijk, daar is wat geld in cas van nood.

PIETJE - Wel, meester, ik ga rechtuit voort.

JAN - Ja, lijk 'n braven!

PIETJE - Ik haal men kneppelstok en ju, op weg (*binnen*).

DERDE TOONEEL.

Portier bij de poorte

PORTIER - Portier zijn is een hondeleven. Bij nachte doe je geen oge toe, en bij dage heb je te veel onrust om te slapen. Ware de loon nog hoog genoeg, je zoudt het vereeren! Maar, met vrouw en kinders, moet je droge brood eten. Bij duist gelukken dat er van tijd tot tijd een vet betje in mijn hand valt! Anders liet ik het hele kraam varen!....
maar zwijg, daar komt entwien! Mannetje, je moet den sleutel smouten of hij draait niet!

VIERDE TOONEEL.

Portier en Pietje

PIETJE - Dag meneere! kan je niet zeggen waar de zeune van mijn meester is in Rijssel? Hij loopt verloren.

PORTIER - Wien is hij?

PIETJE - Djoos van de Nederdeule.

PORTIER - God zegene hem! Loopt hij verloren, loop drachter!

PIETJE - Ontsluit de poorte: ik zal hem zoeken.

PORTIER - 't Is d'eure niet!

PIETJE - Marcq men gebeur doet assan zen deur open als ik entwaarom ga.

PORTIER - 'k Ben gebeur Marcq niet.

PIETJE - Ah neen je! gebeur Marcq is 'n brave man!

PORTIER - En ik niet zeker!

PIETJE - 'k Wil dat niet zeggen!.... Maar bestaat er geen middel om in te gaan?

PORTIER - 't Doet!

PIETJE - Wat voor een?

PORTIER - Den sleutel smouten.

PIETJE - Ja, maar 't is te vroeg, zeg je. 'k Zal wachten.

PORTIER - Schoon geld passeert overal, op alle euren.

PIETJE - En hoeveel kost het?

PORTIER - Een stoop bier voor u.

PIETJE - En voor een ander, een kanne zeker! Daar, Meneere de Smous.

PORTIER - Dank je, meneere de Slimmerik!

VIJFDE TOONEEL.

Pietje in de stad.

PIETJE - 't Is een blonk zoeken achter 'n maalde in 'n hooitas! Bij gelukken zijn er al vele menschen op strate. 't Zal entwien onzen gast wijzen. Kijk, daar zijn er drie of vier! Brave kerels togen ze te zijn!... Ei, menschen, heb je Djoos niet gezien?
(Twee werklieden lachen en gaan voorts, terwijl de derde hem aanspreekt).

ZESDE TOONEEL.

Pietje met een werkman

- WERKMAN - Wien is die Djoos?
- PIETJE - Me meesters zeune tè! Je kent hem wel zeker?
- WERKMAN - Ik heb hem nooit gezien.
- PIETJE - Neen je tè! Wel, 't is Djoos Nederdeule.
- WERKMAN - Wat elde heeft hij? Wat grootte? Welk wezen?
- PIETJE - Wel, hij kwam te wereld 't jaar dat Heere D'Avrai te Rijsel kwam: Hij telt vijf of zes voet, en zijn wezen is tusschen dat van een aap en een uil.
- WERKMAN - 'k Weet nu juist zoveel als te voren. Is hij wel tien jaar?
- PIETJE - Wat? Je zijt er gij wel! zeg vijf-en-twintig!
- WERKMAN - Dan vindt hij zich zelve wel! of doet het anders, laat hem uitklinken.
- PIETJE - Wel gepeisd! waar woont de klinker?
- WERKMAN - In dat huis daar.
- PIETJE - Dank je! 'k zou je wel entwat geven voor je moeite, maar de portier heeft me te zeer gestropt.
- WERKMAN - Dat helpt me vele! (*binnen*).

ZEVENDE TOONEEL.

- PIETJE - Ah, daar woont hij! Hij slaapt nog zeker: j'en hoort niemand. (*Hij klopt*).
- KLINKER (*achter 't toneel*) – Wien is er daar?
- PIETJE - Goê volk! slaap je nog tè?
- KLINKER - 'k Staan op! ik kom!

ACHTSTE TOONEEL.

Pietje met den klinker

- KLINKER - Wat begeer je, vriend?
- PIETJE - Dat j'onzes Djoos zou zoeken.
- KLINKER - Waar is hij verloren?
- PIETJE - Als ik het wiste, zou 'k hem niet doen uitklinken! entwaar in Rijsel zeker!
- KLINKER - Ah, 't is om hem uit te klinken! 't kost vier-en-twintig stuivers, en dertig als ik in de Citadelle moet gaan.
- PIETJE - Ja! *(ter zijde)* 't is geld stelen dat!
- KLINKER - 't is niet te veel! peis 'n keer! 'k mot in vijftig plekken gaan: 't en komt geen stuiver voor ieder. Je weet wel dat de schoen diere kosten.
- PIETJE - 'k geef er tien!
- KLINKER - Niet te doen! Ja of neen!
- PIETJE - Ja of neen, ga j'et beter koop doen?
- KLINKER - Niet een spelle! *(ter zijde)*. Wat 'n dommen boer!
- PIETJE - Is 't alzo, gouw tè!
- KLINKER - Goed. Wacht, ik haal mijn allaam;
- PIETJE *(alleen)*. – Een zope zeker! Wel, dat volkje kent het geld!
Wacht ik zal zien of het moeilijk is, en...
- KLINKER - Sa: 't is hier te beginnen. *(Hij kinkt: het volk vergadert)*. Ik laat je weten dat er te Rijsel een jonkman verloren is van vijf-en-twintig jaar.
(Aan Pietje). Je moet me zijn signalement bekend maken.
- PIETJE *(geeft 'n papier)*: - Kijk, daar is 't al opgezet: 't is ze pas.
- KLINKER *(roept al 't papier lezen)*. – Met een lijnwaden kazakke, 'n lange veste met grote beuzen, schoen met grote nagels, 'n hoed met drie pinnen, zwarten baard, blauwe grote ogen, grote neuze, wijden mond en lang aangezichte. Degeene die weten waar dat hij zit, moeten het mij zeggen: ze zullen beloond worden voor hun moeite.
- PIETJE - Is 't maar dat? Daar zijn twee stuivers voor dezen keer: ik doe de reste zelve.

KLINKER - Hoe zeg je dat? zelve of niet, 'k wil ik betaald zijn.

PIETJE - Wel, daar zijn twee stuivers!

KLINKER - Loop en koop braanappels met je twee stuivers, 't is vier-en-twintig, en zeere nog, hoor!

PIETJE - Niet te doen.

KLINKER *(neemt Pietje vast)*. Ja gaat ze geven, of...

PIETJE - Neen 'k! en je moet me niet veel djoekken, of ik draai je wel vier-en-twintig oorlappen!

KLINKER *(stoot en dreigt)*. – Betaal me, of je zijt geen man!

PIETJE *(slaat toer bij toer met beide handen)*. – Een, twee, drie....twaalf... *(Hij smijt de Klinker plat)*. Kom, nu de reste met mijn stok!

KLINKER - Genoeg! 't zal wel gaan! Laat me los!

PIETJE *(staat op)*. – A la bonne heure! Peis je tè dat Pietje Bustel ze man niet en kan zien?

KLINKER *(raapt zijn hoed en belle op)*. Ja, ja! Is je name Bustel, je doet er eere aan... Goên dag!... *(weggaande)* en 't avond zit j'al in de vangenisse.

NEGENDE TOONEEL.

Pietje en de jongens.

PIETJE - Ja zo! beite! 'k ga nog wat geven! *(Hij loopt)*...
Kom: ik doe nu zelve me werk... 'k heb geen belle om te klinken, maar 't en maakt niet! *(Hij schreeuwt)*: Djoos Nederdeule is verloren; vijf-en-twintig jaar oud, lijwaden kazakke, schoen met grote nagels en driekanten hoed.

DE JONGENS - Hé, hé! 'n driekanten boer...

PIETJE -Duivelsche jongens, ga je julder muile houde: je gaat me vrog doen missen!... Blauwen baard.... *(tegen de jongens)*. Let op of 'k ga je toepen, is 't dat je nog schreeuwt! ... Mond met drie pinnen *(tegen de jongens)*. Past op! Zwarte neuze en mond met drie pinnen.

JONGENS - Hé, hé! zwarte neuze en mond metdrie pinnen! Ah, gij 'n dommen boer!

- PIETJE *(tegen de jongens)*. – ‘k Ga je afrossen!
(Hij roept). Lank van ogen en wijd van aanzichte. Degeene die er kennisse van hebben. *(De jongens plakken op hun handen)* ze moeten betoverd zijn, ’t is zeker! Die hem vinden, en zullen niet beloond zijn... Ik moet naar een ander plekke, ‘k weet niet wat ik zeg met dat gespuis.
(Hij verhuist; de jongens volgen...) ... Komt er u maar, daar je? ... *(Hij schreeuwt)*. Djoos Nederdeule...
- DE JONGENS *(schreeuwen meer als hij; ze trekken bij zijn kleêren)*. - Hé, hé! Djoos Nederdeule is verloren in Deule.
- PIETJE - Ga je stille zijn!
- JONGENS *(dansen rond hem)*. – Hij zit verloren met zijn domme oren!
- PIETJE - Kijkt, als je niet gerust en zijt, ‘k ga je rampeneren. Wacht, gij bliksems, daar komen de gendarmen!
- JONGENS - Boertje met je zwarte neuze, met je blauwen baard, *(ze lopen weg)*.
- PIETJE - Wat kanaille volk is dat hier!

TIENDE TOONEEL.

Pietje en de knecht van Mijnheer Haring

- KNECHT - ’t Is niet nodig dat gij nog uitroept. Mijnheer Haring hoorde dat je meesters zeune uitgeklonken was en hij zend me zeggen, dat hij te zijnent zit in volle gezondheid.
- PIETJE *(springt op van blijdschap)*. – Ha, de gaai ligt afgeschoten! Ik men zot te kommen van blijdschap.
- KNECHT - Je moogt hem kommen zien, als ’t u belieft.
- PIETJE - Rechduit!

ELFDE TOONEEL.

Mijnheer Haring en de voorgaande.

- PIETJE - Wel, Mijnheere toch! is 't waar dat Djoos hier is?
- HARING - Ja 't! Hij zit hier gezond en wel te passe; maar hij was wat beschonken en hij slaapt nog. (*Tegen den knecht*). Maak hem wakker.
- PIETJE - Neen, neen, Meneere; doe dat niet; laat hem gerust slapen: 't gaat hem deugd doen. Wordt hij niet wakker, 'k zal hem op mijn rek grijpen en 't huis dragen gelijk het best gaat. Waar ligt hij?
- HARING (*tegen den knecht*). – Ko, leid dien man in Djoos' kamer.

TWAALFDE TOONEEL.

Mijnheer Haring alleen

- HARING - Hij moet van macht weten, om dien dronkaard te dragen! 'k Heb me wat vermaakt met dat kalfshoofd maar 'k beklag toch hem alzo dronken gemaakt te hebben. Wel ze komen al met hem.

DETIENDE TOONEEL.

Ze brengen Djoos slapende op 't toneel.

- PIETJE - Zoetjes, legt hem hier. Wacht, ik heb daar entwat gezien om hem gemakkelijk thuis te krijgen. (*binnen*).

- HARING - Waar loopt hij?
- KO - 'k Weet niet meester; hij keek den koer rond, maar waarachter?
- PIETJE (*komt met 'n karrewagen met strooi derop*). – Laat hem voorzichtig drop leggen! Maakt hem niet wakker! 'k zal zoetjes dermee mijn weg verkorten en thuis voeren. Meneere, goendag! (*binnen*).
- HARING - Vaarwel! Treffeliken wagen voor die gasten! Maar wat heb ik gepeisd? 'k Moest hem zo niet laten drinken! Wat zullen de menschen zeggen? 't is 'n misslag tegen zijn vader! Wat een braven man! En hij betaalt me wel! 'k Zal me verexcuzeeren bij d'eerste gelegenheid. (*binnen*).

VEERTIENDE TOONEEL.

Jan alleen.

- JAN - Ze blijven alle twee nu weg! 'k zie noch knecht noch zeune! 't moet entwat kwalijk gebeurd zijn! Och mijn eenig kind! 't zal me dood kosten! Ik kijk nog eens buiten of ik niemand zie kommen. Ah, daar gaan der twee gunter t'ende de dreve met 'n kruiwagen: 't is waarachtig lijk of het Pietje Kouw ware, en 't is ... hij ook! Maar hij voert entwat... 'n zwijn? Neen, 'n mensche! ...'k zie 't hoofd opsteken ... Wat! ... O God, maar 't is Djoos!

VIJFTIENDE TOONEEL.

Jan, Pietje en Djoos slapende.

- PIETJE (*ademloos*). – Ja 't, boer, 't is hij! ... 'k heb hem ontnesteld, maar 'k weet waarvoren! 'k ben lijk den adem af!
- JAN - 'k Moet in zijn ermen vliegen en hem kussen!

PIETJE - Zoetjes! Laat het kind maar slapen op zijn gemak. Hij zal wel wakker komen. Wij dragen hem in zijn beddetje, dekken hem wel in tot hij nuchteren wordt.

JAN - 'k wil wel! Grijp de beens tè!

DJOOS (*half wakker, roept*) – 'n teugje kantère water, ei meneere Haring! Hoe, is er hier niemand tè?

JAN -'t Doet, je vader, Jefje! (*Hij kust hem*).

DJOOS (*met ogen half toe*). – Ja, me vader! misschien van dat tovenaarsvolk om me garnaarts te doen eten à la fortune du pot! 'k meende dat ik ging bersten.

JAN - Kom wakker, me kind. Heb j'entwat eten dat niet en smaakte?

DJOOS (*zit rechte*). – Wie duivel zou dien friko smaken! Maar zeg, waar ben ik hier tè?

JAN - Bij je vader, jongen, thuis!

DJOOS - Meziere! 't is vader! Ja, 'k ben betoverd! 't is een wonder! 't is nog eens die duivelsche Haring die me deze poetse speelt. (*Hij staat op*).

JAN - Wat heeft' hij gedaan tè?

DJOOS -'k En weet het niet, maar zend m'assan niet meer naar te zijnent: ik ken te wel dien Haring!

JAN - Maar wat is er gebeurd?

DJOOS - Lucifer met heel zijn familie woont te meneer Haring's. Dien Haring is 'n Belzebub, of misschien Satan zelve.

JAN - Maar hoe besef je dat?

DJOOS - 'k Moest het wel beseffen, als hij de kreeften uit mijne beurze toverde en in den brief die gaan! Geen lachedingen, datte!

JAN - Wat voor wonder is dat nu?

DJOOS - Voeg nog derbij al dat eten à la fortune du pot dat vergeven was, die garnaarts zo taai als kork: ik knabbelde dat het schuim me de bek uitliep: 'k moest het uitspugen of springen. Was er geen kaas en eiers gekomen, 'k moest vergaan.

JAN - 't Is toch al wel uitgeslegen?

DJOOS - Ja 't, deur dat ik 'n goê teugje kantère water dronk! anders moest ik springen!

JAN - Wat voor water is dat?

DJOOS - 't Beste tegenvergif van de wereld: water met 'n spiritus, die d'oren doet gloeien. Meneere Paster heeft geen beteren drank! en hij kent den goeden!

JAN - Was het zeker water?

DJOOS - Ja 't, en klaar lijk kristal: ik heb van mijn leven geen beter gedronken.

JAN - En dee 't u ongemak?

DJOOS - Bijlange niet! 't eten was de pille!

JAN - Je was partan dronke!

DJOOS - Ik dronke! Droom je tè! 'k had een kwaâlte deur 't geweld van 't konterpozon dat tegen 't pozon vocht.

JAN - En die drank was zo goed?

DJOOS - Lijk suiker en zeem! O, 'k heb er ingezogen om te genezen! maar 't ergste was dat het kantère water in babbelwater veranderde: 'k moest assan klappen en zingen: maar wiens schuld was't? Haantje Pek droei daar zijn steert: 't was toverie.

JAN - Wat zeg je, Djoos? Meneere Haring en is geen tovenare, maar een braaf man.

DJOOS - Braaf, zo veel als je wil! 'k voelde wel zijn toeren in me buik werken zeker. Hij keerde mijn ingewante; ik zag geen klaar meer; ik tuimelde van me stoel; ik zong lijk een liester; ik sliep lijk een mol om nooit meer wakker te schieten. Moest ik niet den duivel inhebben? Ziet: het danst nog al mijn heel korpus.

JAN - 'k Weet niet wat geloven. (*Tegen Pietje*). Zei meneere niet dat hij dronke was?

PIETJE - Hij moest het niet zeggen: 'k zag het wel!

JAN - Hoor hier, Djoos! 't is zo lang als het breed is. Nu, je zijt assan thuis. Ik begin wat te verpuppelen en ik zal zelve meneere Haring gaan spreken. Hij zal me geen babbelwater doen drinken, noch betoveren.

DJOOS - Ja, let maar op, dat je beter vaart als ik.